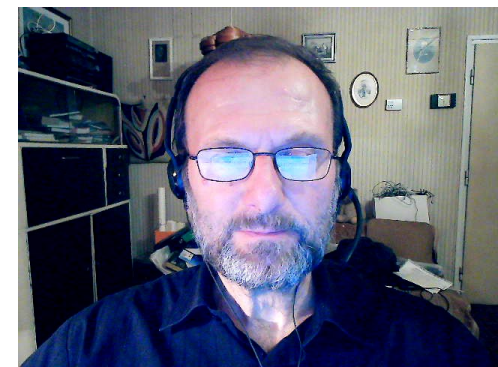

Vymezování míst krajinného rázu, dominant a os

RNDr. Martin Culek, Ph.D.
Geografický ústav MU

Pro předmět Hodnocení krajiny
(s využitím některých materiálů z internetu)

Dle Zákona 114/92 Sb., §12

- Uvádí oblasti a místa krajinného rázu.
- Oblasti rozsáhlé, ca 50 -1000 km².
Definice a návod vymezení: Culek, Bukáček (2010): Vymezení obl. kraj. rázu
- Vymezeny na většině krajů ČR, celkové dílo chybí. Zpracovány diplomové práce.
- Metodika I. Vorla a kol.: Posuzování záměru (2004, 2009): Celky a prostory.
- Prostory dle mého názoru odpovídají původnímu záměru „místa krajinného rázu“.
- Celek je nadřazený, zákon jej nezná, ale užitečný, asi na úrovni „okrsku krajinného rázu“, resp. okrsku geomorfologickému (např. větší údolí - *zhruba pro představu*).

Místo krajinného rázu_1

- Nestanovené, nedefinované v zákoně, něco v metodikách.
- **My: Vymezeno 2 kritérii: reálnými vlastnostmi území a senzuálními.**
- Dle metodiky I. Vorla a kol. a J. Löwa a kol.: území pohledově spojité – a to tak, že v něm jsme schopni rozeznávat krajinné detaily (např. jednotlivé stromy). J. Löw uvádí max. vzdálenost do 2 km.
- Vždy jde o jejich (generalizovaný) průnik.
- **My: Místo kraj. rázu:** Od okolí odlišné a vnitřně podobné území s více či méně zřetelnými hranicemi. Hranice mohou být hranicemi dohlednosti, nebo reálné změny reliéfu a/nebo landuse, či jeho uspořádání. Plocha je až na výjimky větší než 1 ha a menší než 3 km². Pohledově je místo víceméně souvislé, takže případná realizace nějaké stavby zasáhne alespoň pohledově celé místo kraj. rázu (ale může zasáhnout i více míst krajinného rázu).
- Nižší jednotkou jsou elementární prvky kraj. rázu – jednotlivé porosty, stromy, svahy, stavby (domy i památníky), ale i lokální horizonty (do převýšení ca 8 m).

Místo krajinného rázu_2

- Příklady: 1. svahy kopce travnatého s křovinatými mezemi – reálie. Ale musíme rozlišit viditelnost (senzuální vlastnost) – min. severní a jižní svahy – tj. rozdělení kopce na min. 2 místa kraj. rázu.
- Častými hranicemi míst krajinného rázu jsou terénní hrany, vegetační bariéry, ale i zásadní změna Landuse.
- Místa krajinného rázu ale nejsou kopiemi landuse!
- V homogenním prostředí problém nalézt hranici. Löw – hranice detailní viditelnosti (právě necelé 2 km).
- Löw: Místa krajinného rázu ohraničená (uzavřená), polouzavřená, otevřená - *problém*
- Příklad: rozsáhlá louka, ca 40 ha, malé údolí s nivou i oběma údolními svahy (pokud mají stejný landuse).

Místo krajinného rázu_3

- *Diskuse: místa krajinného rázu nejsou dána jen pohledy, ale také třeba hlukem, pachem (tj. obecně senzuálními charakteristikami). Ale zatím se to tak až na výjimky nedělá. Dělá se jen pohledově. Problém např. u dálnic - hluk. Promítá se i do cenových map.*
- Dle Löwa k místu krajinného rázu patří i ohraničení – v případě rozsáhlé louky třeba záhumenek vsi nebo ekoton lesa. U oblastí k.r. i tzv. „veduty“ – „pohledové stěny“ při obzoru.
- Nesouhlasím: místo krajinného rázu nemusí obsahovat i jeho pohledové ohraničení (*je to cesta do „pekel“*), je logické, že místo (oblast) krajinného rázu je ohraničeno sousedními místy (oblastmi) krajinného rázu jiného charakteru.
- Mimořádně důležité jsou horní terénní hrany a tím spíše vrcholy. Co na nich stojí, ovládá svět – *jde o to, čím chceme být ovládáni. Má to i morální rozměr (viz památník Stalina v Praze do r. 1962).*
- A v sousedním místě kraj. rázu či oblasti se mohou nacházet i dominanty uplatňující se v ní (vrchy, věže, velké stavby, velké vodní plochy, ...)

Krajinný ráz_dominanty

- Dominanty v krajině: cokoliv, co mimořádně poutá pozornost
- Jsou různého řádu: nadregionální (Ještěd, Pálava), regionální (Babí lom, Hády, Temelín) a lokální (nápadná skála v lese, větší rybník v otevřené krajině, věž kostela, vodojem, barevně odlišná plocha ..., ale i zdroj stálého hluku – dálnice, továrna).
- Dominanty mohou ležet v místě kraj. rázu, nebo pro něj tvořit dominantu v sousedním místě.
- Dominanty zpravidla tvoří objekty vystupující z běžné úrovně reliéfu či zástavby. Ale může jít i o mimořádnou barevnost, tvar, hluk.
- Dominanty jsou rozděleny na pozitivní a negativní. Pozitivní vyvolávají spíše pozitivní emoce, přispívají k pohodě, bezpečnosti – třeba i jako orientační body. Minimálně neruší. Není problém u nich bydlet, často je to naopak lákavé. Negativní obtěžují – ať už vědomě, či nevědomě (*což je horší*).

Krajinný ráz - osy

- Osy - podvědomá otázka : kam chceme směřovat?
- Osy krajiny se nacházejí spíše až na úrovni krajinného celku dle Vorla, jsou různého charakteru (osa údolí, dálnice, hřbet, průhledová osa – Led. Val. Areál). *Nemusí být všude.*
- Situování staveb nebo jakákoliv změna krajiny v ose je zvláště citlivá a může rozbořit prostorové vnímání krajiny obyvateli - tedy vlastně vznik nové krajiny, pro obyvatele (*většinou*) nepohodu.
- Cílené osy ve městech (Brno – Husova třída, silnice Znojmo-Lechovice, Kounicova ul. v Brně), ale také parcích, obecně v komponované krajině.
- Ideálem je kvalitní osy stabilizovat a zdůraznit
– *i politická otázka jaké osy.*